Бабин Яр: пам'ять не вмирає...

Ліана Антонюк

Заняття дає можливість поглибити знання учнів про Бабин Яр, замислитися над поняттям історичної пам'яті, сприяє вихованню толерантності. Заняття містить два варіанти проведення. Перший варіант для вікової категорії від 11 до 14 років. Другий - від 15 до 18 років. Матеріал створено в рамках конкурсу розробок у 2020 році.

Мета:
поглибити знання учнів про історію та пам'ять Бабиного Яру, навчити працювати з доступними джерелами інформації, формувати власну думку та вміти її доводити; розвивати навички роботи в колективі, критичне мислення; виховувати почуття поваги до історичного минулого Батьківщини.

Очікувані результати:
після цього заняття учні зможуть:
• витлумачувати і доречно вживати поняття "історична пам'ять";
• пояснювати, що таке Бабин Яр та як з ним пов'язана доля України;
• розповідати про трагедію Бабиного Яру та історичну пам'ять на основі віртуальної виставки "Бабин Яр: пам'ять на тлі історії" та фрагменту документального фільму "Бабин Яр у пошуках пам'яті".

Тривалість: 45 - 90 хвилин.

Формат: урок, заняття.

Необхідні матеріали:
мультимедійне обладнання, доступ до інтернету, доступ до віртуальної виставки "Бабин Яр: пам'ять на тлі історії" та документального фільму "Бабин Яр у пошуках пам'яті", стікери у вигляді листочків, ватман з деревом.

План заходу

Крок 1. Вступна частина

Варіант І. (11-14 років) Звучить музика Шуберта «Аве Марія». Виходить дівчинка зі свічею у руках в українському одязі, а зверху чорна хустина та читає вірш Ірини Васильківської "Бабин Яр" (додаток 1). Після вступного вірша обговоріть запитання Блоку 1. Попросіть дітей записати думки на зелених листочках та причепити їх до дерева пізнання (малюнок на ватмані, прикріплений до дошки).

Варіант ІІ. (15-18 років) Розпочніть заняття за методом Кросенса (опис у додатку 2). Попросіть учнів подивитися на екран з кросенсом (додаток 3) та обговоріть запитання Блоку 2. Після того підсумуйте, що тема заняття: "Бабин Яр: пам'ять не вмирає". Історія Бабиного Яру в минулому сторіччі - страшна і повчальна. Тому сьогодні ми будемо говорити про одну із найбільших трагедій людства.

Блок запитань № 1.

Запитання до учнів (11-14 років):

- Що вам відомо про Бабин Яр?

Блок запитань № 2.

Запитання до учнів (15-18 років):

- Якими словами можна об'єднати всі зображення? Аргументуйте свою відповідь.
- Як би ви сформулювали тему заняття?

Крок 2. Робота з документальним фільмом

Цей крок є однаковим для обох вікових груп.

Перегляньте відеосюжет із документального фільму "Бабин Яр у пошуках пам'яті" (додаток 4). Попросіть учнів визначити головну думку з цього відеофрагменту.

Молодші учні (11-14 років) записують те нове, що вони дізналися про Бабин Яр, на червоних листочках та доповнюють дерево пізнання. Зі старшими учнями достатньої провести обговорення за допомогою вправи "Відкритий мікрофон".

Запитання до учнів:

- Що таке історична пам'ять?
- Анатолій Подольський у документальному фільмі "Бабин Яр у пошуках пам'яті" сказав: "... Батьки брехали дітям, батькам брехали їх батьки, брехала влада, брехала газета. Коли люди в брехні виростають, вони потім жорстокі, тому правда про минуле допоможе, правда може серйозно допомогти, а брехня навпаки, зробить людину готовую взяти зброю і вбивати іншу. Ми не відповідальні за минуле, але ми живемо сьогодні, тому відповідальні за пам’ять про минуле". Як Ви розумієте його слова?

Крок 3. Робота з віртуальною виставкою

Варіант I. (11-14 років) Дайте учням завдання скласти артбук на основі розділу віртуальної виставки "Мозаїка пам'ятників" (додаток 5).

Працюйте за таким алгоримом:

1. Об’єднайте учнів у групи.
2. Учні знайомляться з пам’ятними знаками, у яких зафіксована історична пам'ять про трагічну подію нашої історії. Обирають одну сторінку, якій присвячено пам’ятник, для дослідження. Вчитель слідкує, щоб у групах сторінки з пам’ятниками не повторювалися.
3. Оформлення роботи на альбомному аркуші.
4. Презентація.

Після презентації учні склеюють свої роботи в одну книгу-розкладушку: наприкінці виходить

Артбук під назвою "Мозаїка пам’ятників".

Варіант II. (15-18 років) Попросіть учнів самостійно ознайомитися з віртуальною виставкою, зокрема розділом "Мозаїка пам’ятників". Після цього попрацюйте над ключовим запитанням за методом Уолта Діснея.

Працюйте за таким алгоритмом:

1. Оберіть запитання, наприклад: *На Вашу думку, чи достатньо збережена історична пам’ять про Бабин Яр? Запропонуйте свої шляхи вдосконалення.*
2. Підготуйте картки з ролями, щоб учні могли об'єднатися в групи (мрійники, реалісти, критики). В одній групі потрібно не більше 9 учнів (3 мрійника, 3 реаліста, 3 критика).
3. Запишіть запитання на дошці. Учні розпочинають роботу у групах. Починають працювати мрійники, а реалісти та критики спостерігають. Всі свої ідеї мрійники записують в одну із колонок на ватмані. Потім реалісти коригують ідеї мрійників та пропонують реальні шляхи подальшої роботи, записують у другу колонку. Критики наприкінці визначають цінність ідей і записують свої міркування у третю колонку.
4. Презентація роботи.

Найголовніше у роботі поважати думку один одного і толерантно ставитися до інших ідей. Під час презентації, звертайте увагу учнів, чи відомо з віртуальної виставки про схожі ідеї? Чи вдалося їх втілити? Чому?

Крок 4. Завершальний етап. Рефлексія

Варіант I. (11-14 років) Зацитуйте слова Олександра Довженка: "Народ, що не знає своєї історії, є народ сліпців". Спитайте учнів, як вони розуміють цей вислів. Поверніться до дерева пізнання. На жовтих листочках, попросіть учнів записати, що було на уроці цікавим. Таким чином, дерево на початку було сірим та без листочків (неначе люди забувають про важливі події нашої історії), а наприкінці уроку дерево набуло кольорів, бо ми пам'ятаємо наше минуле.

Також можна попросити учнів скласти **Сенкан**.

Наприклад:

*Бабин Яр

страшний, повчальний

кричить, розстрілює, мовчить

символ Голокосту в Україні

Пам'ять....*

Варіант II. (15-18 років) Після заняття попросіть учнів дати відповіді на ключові запитання: Що змусило задуматися? Що хочеться взяти з собою? До чого б не хотілося повернутися?

Додаток 1

БАБИН ЯР - ВІРШ ІРИНИ ВАСИЛЬКІВСЬКОЇ

Зелене руно м'яко схили вкрило.

Пташиний щебет шириться над ним.

Блакитне небо розгорнуло крила

Над місцем тихим, праведно-сумним.

Тут є про що сказати ревній музі,

Гортаючи столітній календар.

Лежить отут у святості і тузі

Ганебна пляма в серці - Бабин Яр.

Запікся на історії скрижалях,

Закарбувався болем у віках

Рік сорок перший: вересень безжальний

І в тисячах очей предсмертний жах.

Страшні останки - черепи і кості

-В землі не тліють, - пам'ять стережуть.

Щоб людство більш не знало голокостів,

Про Бабин Яр не сміємо забуть.

Ірина Васильківська

(Джерело: http://www.poetryclub.com.ua/getpoem.php?id=691652)

Додаток 2

МЕТОД КРОСЕНСА - ОПИС МЕТОДУ

Кросенс – асоціативна головоломка нового покоління. Слово «кросенс» означає «перетин значень» і придумане за аналогією зі словом «кросворд», яке в перекладі з англійської мови означає «перетин слів». Ідея кросенса проста, як і все геніальне. Це асоціативний ланцюжок, що складається з дев'яти картинок. Зображення розташовують так, що кожна картинка має зв'язок із попередньою і наступною, а центральна поєднує за змістом зразу декілька картинок. Завдання того, хто розгадує кроссенс - знайти асоціативний зв'язок між сусідніми (тобто тими, що мають спільний бік) картинками. Зв’язки в головоломці можуть бути і поверхневими, і глибокими. Починати розгадувати кроссенс можна з будь-якої картинки, що розпізнається, але центральним є квадрат під номером 5. Центральна картинка, за бажанням автора, може бути пов’язана за змістом зі всіма зображеннями в кроссенсі.
Алгоритм створення кросенса:

1. Визначити тему, загальну ідею.
2. Виокремити дев’ять елементів, що стосуються ідеї (теми).
3. Знайти зв’язки між елементами, визначити послідовність.
4. Концентрація змісту в одному елементі (центральному).
5. Виокремити відмінні риси, особливості кожного елементу.
6. Підібрати зображення, що ілюструють елементи.
7. Замінити прямі образи і асоціації символічними.
8. Побудувати асоціативні зв’язки між образами елементів.

(Джерело: http://natavikzu.blogspot.com/2014/12/blog-post.html)

Додаток 3

БАБИН ЯР - КРОСЕНС ДЛЯ УРОКУ

Тлумачення кросенсу:

1. Фото німецького фотографа Й. Гелле. У кадрі відображено близько 150 військовополонених і кілька охоронців;
2. Фото німецького фотографа Й. Гелле. Військовополонені присипають землею ділянку Бабиного Яру;
3. Фото німецького фотографа Й. Гелле. Бабин Яр, речі на дні яру.
4. Пам’ятник радянським громадянам і військовополоненим, розстріляним німецькими фашистами у Бабиному Яру;
5. Бабин Яр (зашифроване слово)
6. Менора: пам’ятник вбитим у Бабиному Яру євреям;
7. Пам’ятник дітям, вбитим у Бабиному Яру;
8. Малюнок із серії "Діти Бабиного Яру" (А.Довжик);
9. 29-30 вересня 1941 року нацисти розпочали масові розстріли єврейського населення Києва.

Посилання на зображення/фото:
kollaj.jpg

(Джерело: Авторський матеріал)

Додаток 4

ВІДЕОСЮЖЕТ ІЗ ФІЛЬМУ "БАБИН ЯР У ПОШУКАХ ПАМ'ЯТІ"

Відеосюжет із фільму "Бабин Яр у пошуках пам'яті" - таймінг 22.22 - 23.47 (починається з розмови Анни Ленчовської про те, що таке Бабин Яр)

Посилання на відео:
https://www.youtube.com/watch?v=VabebJW6xVI&feature=emb_logo

(Джерело: Документальний фільм "Бабин Яр у пошуках пам'яті")

Додаток 5

РОЗДІЛ "МОЗАЇКА ПАМ'ЯТНИКІВ"

Посилання:
http://memory.kby.kiev.ua/main.html#ua:O,collages,48,0,0:node1,-195

(Джерело: Віртуальна виставка "Бабин Яр: пам'ять на тлі історії")